

Oponentský posudok na dizertačnú prácu

Téma: Konkurencieschopnosť a inovačné procesy v regionálnom rozvoji Jihočeského kraje

Autor: Ing. Tomáš Cílek

Oponentka: doc. Ing. Anna Belajová, PhD.

Kandidátska dizertačná práca sprostredkováva prehľad teoretických a praktických poznatkov na problematiku inovácií, a hodnotenia praktických prejavov inovačných procesov a konkurencieschopnosti Českej republiky a Juhomoravského kraja zvlášť.

Problematika hodnotenia inovačných procesov z pohľadu regionálneho nie je často frekventovanou témou tak z pohľadu teórie, metodológie ako aj samotnej praxe. Preto spracovanie témy ktorá sa zaoberá metodickým prístupom k hodnoteniu procesov inovácií v priestore a jeho overením v podmienkach Juhočeského regiónu považujem za aktuálnu, ale aj náročnú na získanie informácií a na hodnotenie prejavu inovačného procesu.

Dizertačná práca je rozčlenená do dvoch základných celkov: teoretickej a praktickej. V teoretickej časti sú spracované názory českých a zahraničných autorov na problematiku regionálneho rozvoja, regionálnej politiky, inovácií, inovačného systému, hodnotenia inovačných aktivít a konkurencieschopnosti regiónov.

Sedem tematických kapitol teoretickej časti práce je spracované v logickej nadväznosti problémov, ktoré bezprostredne súvisia s témou práce. Táto časť práce tvorí takmer polovicu rozsahu dizertačnej práce. Napriek značnému jej rozsahu bolo potrebné venovať väčšiu pozornosť téme hodnotenia konkurencieschopnosti regiónov a hodnoteniu inovačnej aktivity-jej vecnejšiemu vyjadreniu /nielen opisu/. V súvislosti so spracovanou teoretickou časťou práce si dovoľujem položiť nasledovné otázky:

1. Inovačný proces funguje na základe väzieb medzi podnikateľskou, vedecko-výskumnou a inštitucionálnou základňou ktoré do inovačného procesu vstupujú. Akú úlohu plnia, alebo by mali plniť regionálne vlády v inovačnom procese a aké nástroje môžu využiť na usmerňovanie a aktivizovanie inovačných procesov?
2. Teórie endogénneho rozvoja sú v súčasnosti preferovanými teóriami v rozvoji regiónov a zabezpečovaní ich konkurencieschopnosti.. V tej súvislosti by ma zaujímal názor autora na otázku: Bola by ČR v hodnotení konkurencieschopnosti regiónov a úrovne inovačných procesov na 30 mieste, keby rozvoj regiónov mala postavený len na endogénnych faktoroch rozvoja?

Praktickú časť práce tvorí ďalších sedem kapitol. Veľmi stručne uvedená 8. kapitola – praktická časť sa javí prebytočnou vzhľadom k tomu, že v metodologickej časti sú uvedené ciele a postupy vedúce k naplneniu cieľov. V metodologickej časti postrádam prehľad vedeckých metód ktoré boli uplatnené pri spracovaní práce.

Formulácia hlavného cieľa, konkrétne jeho prvej časti : zvýšiť výkonnosť inovačného procesu a konkurencieschopnosť Juhočeského kraja nebola najvhodnejšia z dôvodu, že zvýšenie konkurencieschopnosti a výkonnosti inovačného procesu môžu zabezpečiť len konkrétni aktéri, ktorý do inovačného procesu vstupujú. Druhá časť hlavného cieľa: navrhnuť opatrenia ktoré môžu eliminovať slabé miesta inovačného procesu v JČK je stanovená reálne a autor túto časť hlavného cieľa obsahom naplnil o čom svedčí aj kapitola 15, Vyhodnotenie inovačného procesu a odporúčenia.

Nazdávam sa, že ciele práce boli výstižnejšie uvedené v kapitole 9 (s.94), kde autor uvádza: zmyslom výskumu je vysvetliť, zhrnúť a demonštrovať nové ponímanie rozkladu inovačného procesu na regionálnej úrovni, čo nakoniec metodickým prístupom k hodnoteniu a návrhmi opatrení aj naplnil.

V praktickej časti kandidátskej dizertačnej práce autor prezentuje konkurencieschopnosť ČR a jej inovačnej politiky na základe výsledkov spracovaných inými inštitúciami, alebo na základe hodnotiacich správ. Analýzu inovačného potenciálu krajov ČR prezentuje na základe výsledkov spracovaných Technologickým inštitútom AV ČR z roku 2008.

Vlastný prieskum inovačného potenciálu JČK uskutočnil autor v troch základných oblastiach: vstupy, výstupy, prostredie a na základe vybraných ukazovateľov. Uvedené hodnotenie inovačného procesu je skôr kvantitatívne zamerané na stanovenie podielu, alebo poradia, resp. porovnania s inými krajinami. Postrádam v ňom kvalitatívne hodnotenie / príčiny daného stavu, kto je iniciátorom inovačných procesov a pod./, ako aj vlastné názory a postoje uvedené ku každému tematickému celku.

V súvislosti s praktickou časťou práce preto mám nasledovné otázky:

3. V ČR sa najviac finančných prostriedkov využíva na experimentálny výskum, najmenej na aplikovaný výskum. Aký to má dopad na proces inovácií a hodnotenie výstupov z inovačného procesu.
4. Ako a čím si vysvetľuje autor fakt, že v porovnávaných regiónoch Nemecka a Rakúska je výskum a vývoj výrazne viac financovaný zo súkromného sektora.?
5. Z analýzy vyplynul rast zamestnancov VV v podnikateľskom sektore, ktorí tvoria viac ako 50 % z celkového počtu zamestnaných vo VV.. Žiada sa bližšie vysvetliť o akých pracovníkov sa jedná.

Napriek uvedeným pripomienkam výsledky dizertačnej práce potvrdzujú, že je možné upravenú metodiku používanú v EU využiť na hodnotenie procesu inovácií aj na regionálnej úrovni. V kapitole 15. Vyhodnotenie inovačného procesu a odporúčania autor dizertačnej práce preukázal, že vie identifikovať základné problémy inovačného procesu v JČK a navrhnúť opatrenia ktoré môžu pomôcť aktivizovať inovačný proces v sledovanom kraji.

Záver: Na základe posúdenia metodickej a odbornej úrovne práce konštatujem, že práca spĺňa kritériá pre získanie vedeckej hodnosti a preto odporúčam komisii pre obhajoby dizertačných prác prácu prijať a po úspešnej obhajobe dizertačnej práce Ing. Tomášovi Cílekovi priznať vedecký titul v odbore riadenie a ekonomika podniku.

V Nitre 26.12.2010

Oponentní posudek na dizertační práci

Ing. Tomáše Cílka: Konkurenceschopnost a inovační procesy v regionálním rozvoji Jihočeského kraje

Předložená dizertační práce se zabývá inovačním potenciálem Jihočeského kraje a jeho využitím pro zvýšení ekonomické konkurenceschopnosti regionu. Samo téma práce je svým způsobem inovační, neboť hodnocení inovačního procesu aplikované na podmínky regionu je velice málo řešená problematika. Jak autor uvádí, první analytická práce na hodnocení inovačního potenciálu krajů byla vytvořena Technologickým centrem Akademie věd až v roce 2008. Zvolené téma je obtížné i z toho důvodu, že většina dat pro provádění srovnávacích analýz regionů existuje především pro národní úroveň nikoli pro úroveň krajů.

Práce je členěna do 16ti kapitol mimo přílohy a Summary. Text je vyvážený pokud jde o teorii a praktickou část práce. První polovina (cca šedesát stran) je věnována teoretickému úvodu a druhá část představuje samotnou analýzu inovačního potenciálu. Autor si klade jeden hlavní cíl a čtyři cíle vedlejší. Hlavním cílem je zvýšit konkurenceschopnost Jihočeského kraje tím, že se zefektivní inovační proces vyloučením slabých míst a zajištěním lepší provázanost jednotlivých fází. Vedlejší cíle pak napomáhají dosažení cíle hlavního analýzou a návrhem opatření, která zkvalitní inovační proces a povedou k aktualizaci Regionální inovační strategie Jihočeského kraje.

V teoretické části autor vymezuje obecné pojmy a teoretická východiska související s regionem v souvislosti s regionální a inovační politikou. V této části je prokázána erudovanost autora pokud jde o znalost literatury a její logické utřídění pro potřeby vlastní práce. Velice kladně hodnotím autorův přístup k inovacím jako k procesu a to procesu nelineárnímu, který má své fáze, jež jsou vzájemně propojeny, takže je třeba celý proces zkoumat v jeho komplexnosti. Oceňuji rovněž strukturu práce, kde autor uvádí srovnání na úrovni státu, NUTS II a pak srovnání na úrovni krajů. Vypovídací hodnotu práce zvyšuje rozšíření o mezinárodní srovnání inovačního potenciálu regionu Jihozápad se situací sousedících zahraničních regionů.

Metodika vychází z širšího kontextu systémové analýzy a syntézy práce se statistickými daty. Autor využívá sekundární analýzu statistických dat., která si upravuje do přehledných grafů a tabulek pro potřeby vlastní interpretace. Na str. 66 je uvedeno, že druhým způsobem zjišťování dat je forma výběrového šetření a oslovení subjektů

podnikatelského sektoru. Autor tuto metodu ale ve své práci nepoužil. Domnívám se, že kombinace obou metod by mohla přispět k lepšímu objasnění některých příčin slabých stránek, pokud jde o využití inovačního potenciálu Jihočeského kraje, které vyplývají z výsledné SWOT analýzy.

Praktická část práce má přehledné členění v logické struktuře – vstupy, výstupy a institucionální podmínky pro vědu a výzkum a jejich uplatnění. Autor rovněž dobře zvolil kritéria pro charakteristiku jednotlivých částí uvedené struktury. Pro vstupy jsou to peněžní zdroje a lidský potenciál, výstupy jsou charakterizovány patenty a využitím výsledků VaV ve a tržbami z prodeje vědeckovýzkumných výsledků. K popisu situace institucionálního zabezpečení slouží hospodářská komora a instituce pro inovace. Celá práce je velice pečlivě zpracovaná jak pokud jde o vlastní analýzu dat, tak i z hlediska provedení tabulek a grafů. Výsledky v podobě SWOT analýzy umožňují autorovi odhalit silná a slabá místa inovačního procesu regionu a jsou vhodným podkladem pro část práce, která se týká doporučení. Doporučení, která autor uvádí jsou konkrétní a v případě realizace by vedla k lepšímu využití inovačního potenciálu Jihočeského kraje.

Shrnutí hodnocení

Aktuálnost studované problematiky

Hodnocení inovačního procesu aplikované na podmínky regionu je velmi aktuální problematika. První analytická práce na hodnocení inovačního potenciálu krajů byla vytvořena Technologickým centrem Akademie věd až v roce 2008.

Metodika práce

Metodika vychází z širšího kontextu systémové analýzy a syntézy práce se statistickými daty. Práce má přehledné a logické členění struktury na vstupy, výstupy a institucionální podmínky pro vědu a výzkum a jejich uplatnění v rámci regionu.

Naplnění cílů

Cíle práce se autorovi podařilo naplnit.

K výsledkům a využití práce

Výsledky a doporučení práce by mohly být praktickým podkladem k lepšímu využití inovačního potenciálu Jihočeského kraje.

Poznámky a připomínky

Ke zpracování práce mám několik formálních připomínek. První připomínka se týká odkazů v textu, které se vztahují ke grafům a tabulkám. Autor v textu často odkazuje na graf, ale graf je označen vždy jako obrázek (viz např. odkazy na straně 69-70 nebo 70 a 71). Odkazy na grafy a tabulky jsou uváděny bez čísel jako například na str.74 „Výsledky analýzy jsou shrnuty do následující tabulky“, lepší by bylo uvést, že jde o následující tabulku číslo 8.

Věcná připomínka je spíše námětem na další pokračování v analýze využití inovačního potenciálu Jihočeského kraje. Domnívám se, že doplnění o formu výběrového sociologického šetření a oslovení subjektů podnikatelského sektoru by mohlo přispět k lepšímu objasnění některých příčin slabých stránek využití inovačního potenciálu jako např. důvody malého zapojení podniků a podobně. Dalším námětem by mohla být podrobnější analýza situace Jihomoravského kraje s tím, zda by se daly využít dobré zkušenosti s inovačním procesem i v kraji Jihočeském.

Dotazy

Jaké jsou hlavní důvody výjimečného postavení Jihomoravského kraje v krajském srovnávání téměř u všech ukazatelů charakterizujících proces VaV a aplikaci jeho výsledků?

V čem je příčina nízkého zájmu podniků a podnikatelů v Jihočeském kraji o vědecko technický výzkum, jeho podporu a zavádění inovačních výrobků, postupů a technologií?

Proč má výzkum a výdaje související s biotechnologiemi v Jihočeském kraji tak výsadní postavení, jak je uvedeno v grafu na str.82?

Na straně 98 je uvedeno, že počet inovačních center v Jihočeském kraji je nadprůměrný. Jaká jsou hlavní inovační centra Jihočeského kraje a co vede pravděpodobně k jejich vysokému počtu?

Závěr

Autor dokládá odborný zájem a erudici v oblasti regionálního rozvoje a hodnocení inovačního rozvojového potenciálu regionu. Práce vychází z širšího přístupu k inovacím jako k procesu zasazenému v nelineárním systematickém modelu, jehož fáze jsou vzájemně provázané a k jejich analýze je třeba přistupovat v širších souvislostech. Na závěr mohu

konstatovat, že práce ing. Tomáše Cílka splňuje požadavky kladené na disertační práci.
Doporučuji práci přijmout k obhajobě a udělit autorovi titul PhD.

V Českých Budějovicích dne 3.1. 2011

Doc. Ing. Eva Cudlínová, CSc.
Ekonomická fakulta Jihočeské Univerzity
Studentská 13
37005 České Budějovice

Konkurenceschopnost a inovační procesy v regionálním rozvoji Jihočeského kraje

Disertační práce byla zpracována na katedře řízení Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích v doktorském studijním programu Ekonomika a management a ve studijním oboru Řízení a ekonomika podniku. Školitelkou je prof. ing. Magdalena Hrabánková, CSc.

Práce je, včetně úvodu a závěru, rozčleněna do čtrnácti kapitol. Zabývá se analýzou inovačních procesů odehrávajících se v Jihočeském kraji. Cílem práce je zhodnocení významu jednotlivých složek v inovačním procesu, jejich vzájemná provázanost a následný dopad na výsledky v podobě výstupů z inovačního procesu. Autor se zaměřuje na rozbor vstupů v podobě vkládaných finančních prostředků do inovačního procesu, příslušné vzdělanostní struktury či na vědeckovýzkumnou základnu v podobě lidských kapacit a institucí. Analyzuje rovněž výstupy a příslušnou institucionální základnu Jihočeského kraje. Z výsledků práce vyplývají závěry, které odrážejí jeho pohled na současnou inovační výkonnost Jihočeského kraje. Autor také předkládá návrhy, které mohou být použity jako podklad pro další rozpracování regionální inovační strategie Jihočeského kraje.

První teoretická část disertace (sedm kapitol) je popisná. Autor shrnuje dosavadní poznatky, týkající se regionů a regionálního rozvoje. Někde se ovšem jedná pouze o vyjmenovávání jednotlivých pojmů, bez jejich vysvětlení, souvislostí či odkazů. Příkladem tohoto přístupu může být typologie regionů podle Blotevogela na str. 10, kdy není zřejmé, z jaké jeho práce citace pochází (v seznamu literatury není uveden) a není ani jasné, co typy znamenají a jak se liší. Podobně je tomu s citací pěti dimenzí růstu významu regionů na str. 12 (JEŽEK 2008). Autor je citován opakovaně, avšak v souhrnu použité literatury uveden není.

Teorie exogenního regionálního rozvoje jsou doloženy odkazy na jejich autory, u teorií endogenního rozvoje tomu tak není, uvedeno je pouze vágní sdělení, že „...se objevují tendence na využití struktury a potenciálu uvnitř regionu.“ Právě tak u teorie „asociativního modelu regionálního rozvoje“ chybí odkaz na jakéhokoliv autora (str. 12 – 15).

Podobných nepřesností je v teoretických kapitolách celá řada. Na str. 17 se hovoří o přílivu přímých zahraničních investic. Autor píše: „...Třetí fázi můžeme chápat jako gradaci v systému podpory PZI, která je např. v České republice založena na Investičních pobídkách zakotvených v samotném zákonu. Tato fáze navazuje na rok 1998, kdy zákon o investičních pobídkách vstoupil v platnost a odstartoval tak závod v lákání investorů do ČR.“ O jaký zákon se jedná, není v textu možno zjistit. Není uveden ani jeho přesný název ani číslo.

Na str. 19 autor vysvětluje Porterův model čtyř vývojových etap rozvoje regionů, ale odkaz na Porterovu publikaci (která naopak v literatuře uvedena je) v textu chybí.

Kapitola, týkající se regionální politiky, je uvedena krátkým historickým pohledem na počátky jejího rozvoje. Ovšem pro upřesnění a vysvětlení pojmu jsou použity odkazy pouze na dvě publikace dvou českých autorů – Wokouna a Skokana. Případně nejsou uváděni vůbec žádní autoři: „...literatura uvádí čtyři základní motivy: sociální, politické, ekologické, ekonomické“ (tamtéž, str. 22).

Poněkud ledabylá práce s literaturou by se dala dokládat dalšími a dalšími nepřesnostmi. Objem prostudované zahraniční literatury není, ve srovnání s obdobnými

disertačními pracemi, příliš rozsáhlý a z autorova textu se někdy zdá, že se jedná spíše o druhotně převzaté citace a odkazy.

Přehled základních principů pro využívání strukturálních fondů (principy koncentrace, partnerství, programování, adicionality, monitorování, solidarity a subsidiarity) je pouze jejich stručným výčtem, aniž je dále zřejmé, jak se jejich uplatňování v regionálním rozvoji uplatňuje.

Pátá kapitola, věnovaná regionální inovační struktuře, je věcnější. Po obecném úvodu se autor na dvou stránkách (42 a 43) dostává k popisu inovační struktury Jihočeského kraje. Šestá kapitola se zabývá popisem inovačního procesu a sedmá kapitolou hodnocením konkurenceschopnosti regionů. Vlastní praktická část začíná osmou kapitolou (na str. 65). Autor si stanovuje hlavní cíl - *zvýšit výkonnost inovačního procesu a konkurenceschopnost Jihočeského kraje, aby mohl navrhnout taková opatření, která pomohou eliminovat slabá místa inovačního procesu a pomohou jednotlivé fáze efektivně provázat.*

Vedlejšími cíli jsou analýza postavení JČ kraje v hodnocení inovační konkurenceschopnosti v rámci mezinárodního srovnání, zviditelnění témat zaostávání v inovacích, navržení možnosti eliminace problémových oblastí a doporučení změn v inovačním procesu.

Vybraná kritéria mezinárodního hodnocení jsou zpracována v tabulkách a grafech. Tato část je zpracována pečlivě a přehledně. Analýza inovačního potenciálu krajů ČR je převzata ze studie, která byla v roce 2008 vytvořena Technologickým centrem Akademie věd ČR. Ta je také zdrojem doporučených prioritních oblastí rozvoje Jihočeského kraje.

Vlastní autorova empirická analýza začíná na str. 77 (kapitoly 11 – 14), kdy na základě statistických dat analyzuje financování výzkumu, vývoje a inovací. Zpracování je přehledné a výsledky jsou dobře interpretovány. Cennou částí práce je SWOT analýza.

Kapitola 15 vyhodnocuje analytickou část a formuluje doporučení. Poměrně rozsáhlá doporučení jsou věcná a logická. Také závěry v kapitole 16 jsou detailní a vystihují podstatu zjištěných nálezů.

Přes výhrady k teoretické části disertační práce lze konstatovat, že je logickým vyústěním předchozího vědeckého úsilí autora. Data pro analýzu jsou čerpána z celostátních i mezinárodních statistik a jsou zpracována pečlivě. Text je dost popisný, zvláště některé jeho části. Nicméně vyplývá z něj dlouhodobé zaujetí zkoumanou otázkou a znalost použité metodologie. Disertace je občas psána poněkud šroubovaným „eurojazykem“, což ovšem vyplývá z převzaté terminologie, která je u nás běžně používána.

Domnívám se, že autor dostatečně prokázal schopnost a připravenost k samostatné badatelské práci a po úspěšné obhajobě doporučuji, aby mu byl přiznán titul PhD.

Prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

V Praze, dne 5. prosince 2010